משנה · ראשונים · ברטנורא · סדר זרעים

ברטנורא על משנה מעשרות

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברטנורא על משנה מעשרות

רבנו עובדיה מברטנורא [הרע"ב]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברטנורא-על-משנה-מעשרות/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ב 4
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ה 5
משנה ו 6
משנה ז 6
משנה ח 7
פרק ב 8
משנה א 8
משנה ב 8
משנה ג 8
משנה ד 9
משנה ה 9
משנה ו 9
משנה ז 9
משנה ח 10
פרק ג 10
משנה א 10
משנה ב 11
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 12
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 13
משנה ט 13
משנה י 13
פרק ד 14
משנה א 14
משנה ב 15
משנה ג 15
משנה ד 15
משנה ה 15
משנה ו 16
פרק ה 16
משנה א 16
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 17
משנה ה 17
משנה ו 18
משנה ז 18
משנה ח 18

פרק א

משנה א

כְּלָל אָמְרוּ בַּמַּעֲשְׂרוֹת כָּל שֶׁהוּא אוֹכֶל. לְמִעוּטֵי סְטִיס שֶׁקּוֹרִין בַּעֲרַבִי נִי"ל, וְקוֹצָה שֶׁקּוֹרִין בַּעֲרַבִי אלעצפו"ר, שֶׁאֵלּוּ אֵינָן אוֹכֶל, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן נֶאֱכָלִים עַל יְדֵי הַדְּחַק, וְאֵינָם חַיָּבִים בַּמַּעֲשְׂרוֹת:

וְנִשְׁמָר. לְמִעוּטֵי הֶפְקֵר שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים שֶׁיִּשְׁמְרוּהוּ:

וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ. לְמִעוּטֵי כְּמֵהִין וּפִטְרִיּוֹת. וְכָל הַנֵּי יָלְפִינַן מִקְּרָא, דִּכְתִיב (דברים יד) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ וְכוּ'. אֵת כָּל תְּבוּאַת, דּוּמְיָא דִתְבוּאָה שֶׁהוּא אוֹכֶל. זַרְעֶךָ, הַמְיֻחָד לְךָ, פְּרָט לַהֶפְקֵר שֶׁאֵין לוֹ בְּעָלִים מְיֻחָדִים. זַרְעֶךָ דָּבָר שֶׁזּוֹרְעִים אוֹתוֹ וּמַצְמִיחַ, פְּרָט לִכְמֵהִין וּפִטְרִיּוֹת שֶׁאֵינָן נִזְרָעוֹת:

כָּל שֶׁתְּחִלָּתוֹ אוֹכֶל וְסוֹפוֹ אוֹכֶל. כְּגוֹן יְרָקוֹת, שֶׁמִּיָּד כְּשֶׁהֵן גְּדֵלִים רְאוּיִן לַאֲכִילָה, וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ עַד שֶׁיִּגְדַּל וְיוֹסִיף אוֹכֶל:

חַיָּב קָטָן וְגָדוֹל. שֶׁהֲרֵי רְאוּיִן לַאֲכִילָה בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים:

וְכָל שֶׁאֵין תְּחִלָּתוֹ אוֹכֶל. כְּגוֹן מִינֵי פֵּרוֹת:

אֵינוֹ חַיָּב עַד שֶׁיֵּעָשֶׂה אוֹכֶל. דִּכְתִיב (ויקרא כז) מִזֶּרַע הָאָרֶץ מִפְּרִי הָעֵץ, עַד שֶׁיִּגְדַּל וְיַעֲשֶׂה פְּרִי:

משנה ב

מֵאֵימָתַי הַפֵּרוֹת חַיָּבִים בַּמַּעֲשְׂרוֹת. דִּתְחִלָּתָן אֵינוֹ אוֹכֶל, וְצָרִיךְ לִתֵּן שִׁעוּר לְכָל פְּרִי וּפְרִי מֵאֵימָתַי יַגִּיעַ זְמַנּוֹ לִהְיוֹת רָאוּי לְאֲכִילָה:

מִשֶּׁיַּבְחִילוּ. תְּחִלַּת בִּשּׁוּלָם קָרוּי בֹּסֶר, וְדֶגְמָא לָזוֹ תְּחִלַּת יְמֵי הַנְּעוּרִים בְּאִשָּׁה קָרוּי בֹּסֶר. וּמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא מִשֶּׁיַּלְבִּין רָאשֵׁיהֶם זֶהוּ הַתְחָלַת בִּשּׁוּלָם:

הָאֲבָטִּים. מִין מִמִּינֵי הָעֲנָבִים הָרָעִים כְּמוֹ וַיַּעַשׂ בְּאֻשִׁים (ישעיה ה):

מִשֶּׁהֶבְאִישׁוּ. שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ כָּל כָּךְ עַד שֶׁהַחֲרַצָּנִים שֶׁבִּפְנִים נִרְאִים מִבַּחוּץ מִתּוֹךְ הַקְּלִפָּה. וְאֶשְׁכּוֹל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ גַּרְגִּר אֶחָד שֶׁהִגִּיעַ לְשִׁעוּר זֶה הֲוֵי כֻּלּוֹ חִבּוּר לַמַּעֲשְׂרוֹת:

וְהָאוֹג. אִילָן שֶׁפֵּרוֹתָיו אֲדֻמִּים, וְקוֹרִין לוֹ בְּלַעַ"ז קורניאול"י:

וְהַתּוּתִים. בַּעֲרַבִי תו"ת וּבְלַעַ"ז מורא"ש:

מִשֶּׁיִּתְמַעֵךְ הָאוֹכֶל מִתַּחַת יָדוֹ. וְאִם הִגִּיעָה אֲפִלּוּ פְּרֵדָה אַחַת שֶׁל רִמּוֹן לְשִׁעוּר זֶה כָּל הָרִמּוֹן חַיָּב בַּמַּעֲשְׂרוֹת:

מִשֶּׁיָּטִילוּ שְׂאֹר. מִשֶּׁיִּפָּתְחוּ כִּשְׂאֹר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סָדָקִים:

מִשֶּׁיַּטִּילוּ גִּידִים. כְּשֶׁמַּתְחִילִים לְהִתְבַּשֵּׁל נִרְאִים בָּהֶם כְּמִין גִּידִים אֲדֻמִּים:

מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ מְגוּרָה. מִשֶּׁיִּבָּדֵל הָאוֹכֶל מִן הַקְּלִפָּה הַחִיצוֹנָה וְיִהְיֶה הָאוֹכֶל כְּאִלּוּ מֻנָּח בִּמְגוּרָה דְּהַיְנוּ אוֹצָר:

מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ קְלִפָּה. הַקְּלִפָּה הַתַּחְתּוֹנָה הַסְּמוּכָה לָאוֹכֶל, וְאֵינָהּ נַעֲשֵׂית אֶלָּא אַחַר גְּמַר בִּשּׁוּל הַפֵּרִי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

מִשֶּׁינִּקְדוּ. מִשֶּׁיִּהְיֶה בָּהֶם נְקוּדוֹת שְׁחוֹרוֹת. כִּי בִּגְמַר בִּשּׁוּלָם הֵם מַתְחִילִים לְהַשְׁחִיר:

וְכָל הַשְּׁחוֹרִים. כְּגוֹן עִנְבֵי הֲדַס וְעִנְבֵי סְנָה:

אֲנָסִים. בַּעֲרֵבִי אג"ס, וּבְלַעַ"ז פירא"ש:

קָרֶסְטוֹמַלִּין. תַּפּוּחִים קְטַנִּים הַדּוֹמִים לַעֲפָצִים שֶׁקּוֹרִין מִילִּין:

פָּרִישִׁין. קונדוניי"ש בְּלַעַ"ז, וּבַעֲרֵבִי ספרג"ל:

עֲזָרְדִין. בַּעֲרֵבִי זערו"ד, וּבְלַעַ"ז סורב"ש:

מִשֶּׁיַּקְרִיחוּ. פֵּרוֹת הַלִּלּוּ בְּקַטְנָן מְכֻסִּים שְׂעָרוֹת דַּקּוֹת כְּמִין נוֹצָה, וּכְשֶׁיַּתְחִילוּ לְהִתְבַּשֵּׁל נִקְרָחִים מֵעַט מֵעַט, וּבִגְמַר בִּשּׁוּלָם נוֹפֵל הַכֹּל:

הַתִּלְתָּן מִשֶּׁיְּצַמַּח. מִשֶּׁהָיָה נִגְמַר בְּבִשּׁוּלוֹ עַד שֶׁאִם הָיוּ זוֹרְעִים אוֹתוֹ הָיָה צוֹמֵחַ. וְסִימָן לֵידַע מָתַי הִגִּיעַ לְשִׁעוּר זֶה, נוֹתֵן אוֹתוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם, וְכָל פְּרֵדָה שֶׁשּׁוֹקַעַת רֻבָּהּ בַּמַּיִם בְּיָדוּעַ שֶׁאִם יִזָּרְעֶנָּה תַּצְמִיחַ. וְדָרְשִׁינַן לַהּ מִדִּכְתִיב (דברים יד) עַשֵּׂר תְּעַשֵּׂר אֵת כָּל תְּבוּאַת זַרְעֶךָ, דָּבָר שֶׁהוּא נִזְרָע וּמַצְמִיחַ:

מִשֶּׁיְּכַנְּיסוּ שְׁלִישׁ. שֶׁנִּתְגַּדְּלוּ שְׁלִישׁ מִמַּה שֶּׁעָתִידִין לְהִתְגַּדֵּל. אִי נַמִּי כְּשֶׁבָּא לְעָצְרָן וּלְסָחֲטָן מוֹצִיא מֵהֶן עַכְשָׁיו שְׁלִישׁ מִמַּה שֶּׁמּוֹצִיא כְּשֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ יָפָה:

משנה ד

וּבַיָּרָק הַקְּשׁוּאִים וְהָאֲבַטִּיחִים. הָכִי קָאָמַר אַרְבָּעָה מִינִים הַלָּלּוּ בַּיָּרָק, שֶׁהֵן הַקִּשּׁוּאִין וְהָאֲבַטִּיחִים וְהַדְּלוּעִין וְהַמְּלָפְפוֹנוֹת, וּבְפֵרוֹת הָאִילָן הַתַּפּוּחִים וְהָאֲתְרוֹגִים, חַיָּבִים בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים, לְפִי שֶׁתַּחְלָתָן אֹכֶל וְסוֹפָן אֹכֶל, וְהֵן נֶאֱכָלִים בֵּין גְּדוֹלִים בֵּין קְטַנִּים:

רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר אֶת הָאֲתְרוֹגִין בְּקָטְנָן. דִּסְבִירָא לֵיהּ שֶׁאֵין נֶאֱכָלִים קְטַנִּים, וְלֹא הֲוֵי תְּחִלָּתָן אֹכֶל. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

שְׁקֵדִים הַמָּרִים. נֶאֱכָלִים בְּקָטְנָן וְאֵין נֶאֱכָלִים בְּגָדְלָן. וּשְׁקֵדִים מְתוּקִים אִיפְּכָא:

משנה ה

אֵיזֶהוּ גָּרְנָן לַמַּעֲשְׂרוֹת. אֵימָתַי הֵקְבִּיעוּ הַפֵּרוֹת לְמַעֲשֵׂר וְאָסוּר לֶאֱכֹל מֵהֶן עֲרַאי, כְּמוֹ הַתְּבוּאָה בְּגָרְנָן. שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִגִּיעוּ הַפֵּרוֹת לְעוֹנַת הַמַּעֲשְׂרוֹת עֲדַיִן מֻתָּר לֶאֱכֹל מֵהֶן עֲרַאי עַד שֶׁיְּהֵא גָּרְנָן לְמַעֲשְׂרוֹת:

מִשֶּׁיְּפַקְּסוּ. מִשֶּׁיְּנַטֵּל פֵּיקַס שֶׁלָּהֶם, וְהוּא שֵׂעָר הַצּוֹמֵחַ בָּהֶן כְּשֶׁהֵן קְטַנִּים, וּכְשֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ כָּל צָרְכָּן נוֹשֵׁר:

מִשֶּׁיַּעֲמִיד עֲרֵמָה. שֶׁיַּעֲשֶׂה מֵהֶן כְּרִי:

מִשֶּׁיְּשַׁלֵּק. שִׁלּוּק לְאֲבַטִּיחַ כְּמוֹ פִּקּוּס לַדְּלוּעִים:

מֻקְצֶה. לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂים עֲרֵמָה מִן הָאֲבַטִּיחִים אֶלָּא שׁוֹטְחִים אוֹתָם, וּמָקוֹם שֶׁשּׁוֹטְחִים בּוֹ הַפֵּרוֹת קָרוּי מֻקְצֶה:

יָרָק הַנֶּאֱגָד. שֶׁדַּרְכּוֹ לְמָכְרוֹ אֲגֻדּוֹת:

וְאִם אֵינוֹ מְמַלֵּא אֶת הַכְּלִי. כְּגוֹן שֶׁרוֹצֶה לְמַלֹּאת שְׁנַיִם אוֹ שְׁלֹשָׁה כֵּלִים, אוֹכֵל מִכָּל אֶחָד עֲרַאי עַד שֶׁיְּמַלֵּא אֶת הָאַחֲרוֹן:

כַּלְכָּלָה. הַמְלַקֵּט יָרָק לְתוֹךְ הַכַּלְכָּלָה דְּהַיְנוּ סַל:

מִשֶּׁיְּחַפֶּה. אֶת הַיָּרָק בְּהוּצִין אוֹ בְּעָלִין שֶׁדַּרְכָּן לְכַסּוֹת בּוֹ:

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים. שֶׁזֶּהוּ גָּרְנָן לַמַּעֲשְׂרוֹת:

בְּמוֹלִיךְ לַשּׁוּק. לְמִכֹּר, דְּלָאו בְּדַעְתּוֹ הַדָּבָר תָּלוּי, שֶׁמָּא יִמְצָא לָקוֹחוֹת וְיִהְיוּ הַפֵּרוֹת טְבוּלִים שֶׁהַמַּקַּח קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר:

אֲבָל בְּמוֹלִיךְ לְבֵיתוֹ אוֹכֵל עַרַאי עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ. דִּבְדַעְתּוֹ תָּלוּי הַדָּבָר, וְלֹא יִהְיוּ הַפֵּרוֹת טְבוּלִים עַד שֶׁיַּגִּיעַ לְבֵיתוֹ, שֶׁהַטֶּבֶל אֵינוֹ חַיָּב בְּמַעֲשֵׂר עַד שֶׁיִּרְאֶה פְּנֵי הַבַּיִת, דִּכְתִיב (דברים כו) בִּעַרְתִּי הַקֹּדֶשׁ מִן הַבַּיִת:

משנה ו

הַפֶּרֶד. רִגִילִין הָיוּ לְפָרֵד בָּרְמוֹנִים וּלְיַבְּשָׁן, וְאוֹתָן הַגַּרְגְּרִים יְבֵשִׁים קְרוּיִין פֶּרֶד עַל שֵׁם שֶׁמַּפְרִידִים אוֹתָן כְּדֵי שֶׁתִּכָּנֵס בָּהֶן [הַחַמָּה] מִכָּל צַד:

מִשֶּׁיְּפַקֵּל. כְּמוֹ מִשֶּׁיְּקַלֵּף, כְּלוֹמַר מִשֶּׁיָּסִיר מֵעֲלֵיהֶן הַקְּלִפּוֹת הָרָעוֹת:

מִשֶּׁיְּמָרֵחַ. אַחַר שֶׁמְּנַקִּין הַתְּבוּאָה מִן הַמֹּץ שֶׁלָּהּ צוֹבְרִים אוֹתָהּ בְּמָקוֹם אֶחָד בַּגֹּרֶן, וּמְיַפֶּה פְּנֵי הַכְּרִי וּמַחֲלִיקִין אוֹתוֹ, וְהוּא הַנִּקְרָא מֵרוּחַ:

מִשֶּׁיְּכַבֵּר. לְפִי שֶׁרְגִילִים לַעֲקֹר הַקִּטְנִית עִם הָעֲפָר צָרִיךְ לְכָבְרָם בִּכְבָרָה:

קַטָּעִים. שְׁבָלִים קְטוּעִים שֶׁלֹּא נִדּוֹשׁוּ:

מִן הַצְּדָדִים. צִדֵּי הַכְּרִי שֶׁלֹּא נִתְמָרַח:

וּמִמַּה שֶּׁבְּתוֹךְ הַתֶּבֶן. שֶׁלֹּא נִזְרָה מִן הַמֹּץ:

משנה ז

מִשֶּׁיְּקַפֶּה. מִשֶּׁיָּסִיר הַחֲרָצַנִּים וְהַזְּגִים שֶׁמַּעֲלֶה הַיַּיִן בְּתוֹךְ בּוֹר שֶׁל יַיִן בִּשְׁעַת רְתִיחָתוֹ:

מִן הַגַּת הָעֶלְיוֹנָה. שֶׁעֲדַיִן לֹא יָרַד לַבּוֹר:

וּמִן הַצְּנוֹר. הֶעְשׂוּי בְּפִי הַגַּת, וְהַיַּיִן מְקֻלָּח מִן הַצְּנוֹר לַבּוֹר. וְהַיַּיִן שֶׁבַּצְּנוֹר עֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ:

לָעוּקָה. גֻּמָּא שֶׁלִּפְנֵי בֵּית הַבַּד שֶׁהַשֶּׁמֶן יוֹרֵד לְתוֹכָהּ:

עָקָל. כְּלֵי עֲשׂוּי מֵחֲבָלִים שֶׁצּוֹבְרִים הַזֵּיתִים לְתוֹכוֹ כְּשֶׁמַּכְבִּידִים הַקּוֹרָה עֲלֵיהֶם:

מָמָל. הָרֶכֶב הָעֶלְיוֹנָה שֶׁטּוֹחֲנִין בָּהּ הַזֵּיתִים:

מִבֵּין הַפַּצִּים. שֶׁמֶן הַיּוֹצֵא מִבֵּין הַנְּסָרִים:

חֲמִשָּׁה. הִיא עֲגָה דַקָּה, וּכְשֶׁמּוֹצִיאִין אוֹתָהּ מִן הַתַּנּוּר רְגִילִים לְהַחֲלִיק פָּנֶיהָ בְּשֶׁמֶן, וְקָא מַשְׁמַע לָן דְּלֹא חָשִׁיב כְּמֻבָּשָׁל. שֶׁהָאֵשׁ קוֹבַעַת לַמַּעֲשֵׂר וְאָסוּר לֶאֱכֹל עֲרַאי מִכָּל תְּבוּאָה וּפֵרוֹת וְיָרָקוֹת שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ בָּאוּר, אֲבָל הַאי לֹא חָשִׁיב בִּשּׁוּל:

וְכֵן לַתַּמְחוּי. דִּכְלֵי שֵׁנִי הוּא וְאֵינוֹ מְבַשֵּׁל:

אֲבָל לֹא יִתַּן. שֶׁמֶן לַקְּדֵרָה וְלָאִלְפָּס כְּשֶׁהֵן מְרֻתָּחִים. אַף עַל פִּי שֶׁהֶעֱבִירָן מִן הָאוּר, וְיֹאכַל אֲכִילַת עֲרַאי, דְּכָל זְמַן שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בָּהֶן חָשׁוּב כִּמְבֻשָּׁל וְקָבַע לַמַּעֲשֵׂר:

לַכֹּל הוּא נוֹתֵן. לְכָל אִלְפָּסִין רוֹתְחִין וּלְכָל קְדֵרוֹת רוֹתְחוֹת הוּא נוֹתֵן, לְאַחַר שֶׁהֶעֱבִירָן מִן הָאוּר, וְאֵינוֹ קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר:

חוּץ מִדָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חֹמֶץ וְצִיר. שֶׁחֲרִיפָתוֹ שֶׁל חֹמֶץ וְצִיר מְסַיַּעַ לְבַשֵּׁל. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ח

הָעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה. רְגִילִין לְהַחֲלִיק פָּנָיו בְּמַשְׁקִין, וְהוּא גָּמַר מְלַאכְתּוֹ לְמַעֲשֵׂר:

בִּתְאֵנִים וּבַעֲנָבִים שֶׁל טֶבֶל. בַּמַּשְׁקִין הַיּוֹצְאִים מִתְּאֵנִים וַעֲנָבִים שֶׁל טֶבֶל מַחֲלִיקִים בָּהֶם הָעִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה, וְלֹא חֲשִׁיבִי כֵּיוָן דְּאָזְלֵי לְאִבּוּד:

וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר. דְּמַשְׁקִין חֲשׁוּבִין הֵם וַאֲסוּרִים מִשּׁוּם טֶבֶל. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה בְּכֻלָּהּ מַתְנִיתִין:

הַמַּחֲלִיק בָּעֲנָבִים. מְשַׁפְּשֵׁף הָעֲנָבִים עַל עִגּוּל שֶׁל דְּבֵלָה:

לֹא הֻכְשַׁר. הָעִגּוּל לְקַבֵּל טֻמְאָה, דְּלֹא חָשִׁיב מַשְׁקֶה זֶה שֶׁיּוֹצֵא מִן הָעֲנָבִים. וּבְמַשְׁקֶה הָעוֹמֵד לְצַחְצֵחַ פְּלִיגִי [בָּהּ] תַּנָּא קַמָּא וְרַבִּי יְהוּדָה אִי חָשִׁיב מַשְׁקֶה אִי לֹא:

מְשַׁיְּדוּשׁ. מְיַבְּשִׁים הַתְּאֵנִים וְאַחַר כָּךְ דְּשִׁים אוֹתָם בְּמַקְלוֹת לְתוֹךְ הֶחָבִית, אוֹ מְעַגְּלִין אוֹתָם בַּיָּדַיִם לְתוֹךְ הָאוֹצָר. וְדִישַׁת הֶחָבִית וְעִגּוּל הַמְּגוּרָה הוּא גָּמַר מְלַאכְתָּן:

לֹא יֹאכַל מֵהֶן עֲרַאי. דְּקָא סָבַר לֹא עֲלִיוֹן צָרִיךְ לַתַּחְתּוֹן וְלֹא תַּחְתּוֹן צָרִיךְ לָעֲלִיוֹן וּכְבָר נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. וְרַבִּי יוֹסֵי סָבַר עֲדַיִן צְרִיכִין זֶה לָזֶה וְלֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

פרק ב

משנה א

הָיָה עוֹבֵר בַּשּׁוּק. עַם הָאָרֶץ הֶחְשׁוּד עַל הַמַּעְשְׂרוֹת:

אוֹכְלִין וּפְטוּרִים. דְּאָמוּר לֹא רָאוּ פְּנֵי הַבַּיִת וְלֹא הֶקְבְּעוּ לַמַּעֲשֵׂר. וְאַף עַל גַּב דְּמֻכָּר קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר, הַאי מַתָּנָה יְהֵיב לְהוּ, וּמַתָּנָה אֵינָהּ קוֹבַעַת:

מְתַקְּנִים וַדַּאי. שֶׁהַנּוֹתֵן לֹא עִשֵּׂר, דְּסָבַר הוּא שֶׁיֹּאכְלוּ בַּשּׁוּק וְלֹא בָּעֵי עִשּׂוּרֵי, וְכֵיוָן דְּהֶכְנִיסוּם לַבַּיִת הֶקְבְּעוּ. וְדַוְקָא שֶׁנָּתַן לָהֶם דָּבָר מֻעָט שֶׁרָאוּי לְאָכְלוֹ בַּשּׁוּק, אֲבָל אִם נָתַן דָּבָר מְרֻבֶּה, אוֹ שֶׁהָיָה הַמְקַבֵּל אָדָם שֶׁאֵין דַּרְכּוֹ לֶאֱכֹל בַּשּׁוּק, אוֹ הַדָּבָר הַנִּתָּן אֵינוֹ נֶאֱכָל כָּךְ כְּמוֹת שֶׁהוּא, בְּכָל אֵלּוּ הֲוֵי כְּאוֹמֵר הַכְנִיסוּ לְבָתֵּיכֶם, וְאָסוּר לֶאֱכֹל מֵהֶם עֲרַאי דְּמִסְתָּמָא כְּבָר הֶקְבְּעוּ לַמַּעֲשֵׂר:

אֵין מְתַקְּנִים אֶלָּא דָּמַאי. וְנוֹתֵן תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לַכֹּהֵן, וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן וְעָנִי נוֹטֵל לְעַצְמוֹ:

משנה ב

וְאָמַר טְלוּ לָכֶם תְּאֵנִים. בַּעַל הַשָּׂעַר אוֹ בַעַל הַחֲנוּת אָמַר כֵּן:

וּבַעַל הַשָּׂעַר וּבַעַל הַחֲנוּת חַיָּבִין. דְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם טוֹבֵל לוֹ, אֲבָל לֹא לַאֲחֵרִים:

וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר. מִשּׁוּם דְּשַׂעַר וַחֲנוּת אָדָם בּוֹשׁ לֶאֱכֹל בְּתוֹכוֹ. וְחָצֵר הַקּוֹבַעַת לַמַּעֲשֵׂר הִיא כָּל שֶׁאֵין אָדָם בּוֹשׁ לֶאֱכֹל בְּתוֹכָהּ:

עַד שֶׁיַּחֲזִיר פָּנָיו. בַּמָּקוֹם שֶׁיּוֹשֵׁב וּמוֹכֵר הוּא בּוֹשׁ לֶאֱכֹל בְּלֹא חֲזָרַת פָּנִים, אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ יוֹשֵׁב וּמוֹכֵר אֵינוֹ בּוֹשׁ, וְקַיְמָא לָן מָקוֹם שֶׁהוּא בּוֹשׁ פָּטוּר, מָקוֹם שֶׁאֵינוֹ בּוֹשׁ חַיָּב. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

הַמַּעֲלֶה פֵּרוֹת מִן הַגָּלִיל. לִקֵּט פֵּרוֹת בַּגָּלִיל כְּדֵי לְמָכְרָן בִּיהוּדָה, לֹא הֶקְבְּעוּ לַמַּעֲשֵׂר אֲפִלּוּ לָן בַּדֶּרֶךְ, עַד שֶׁיְּגִיעַ לִיהוּדָה שֶׁדַּעְתּוֹ לְמָכְרָם שָׁם:

וְכֵן בַּחֲזָרָה. אִם קִדֵּם שֶׁהִגִּיעַ לִיהוּדָה נִמְלַךְ לְהַחֲזִירָן לַגָּלִיל, אוֹכֵל מֵהֶן עֲרַאי בַּדֶּרֶךְ עַד שֶׁיַּגִּיעַ לַגָּלִיל:

עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לִמְקוֹם הַשְּׁבִיתָה. לַמָּקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה לָנוּחַ שָׁם בַּשַּׁבָּת, וּמִיָּד כְּשֶׁיַּגִּיעַ שָׁם הֶקְבְּעוּ פֵּרוֹתָיו לַמַּעֲשֵׂר אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא הִגִּיעָה שַׁבָּת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר:

וְהָרוֹכְלִין הַמְחַזְּרִין בָּעֲיָרוֹת. לִמְכֹּר בְּשָׂמִים וְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים, וּמוֹלִיכִין עִמָּהֶם פֵּרוֹת, אוֹכְלִים מֵהֶן עֲרַאי עַד שֶׁיַּגִּיעוּ לִמְקוֹם הַלִּינָה, וּכְשֶׁמַּגִּיעִים שָׁם הֶקְבְּעוּ הַפֵּרוֹת לַמַּעֲשֵׂר:

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּיִת רִאשׁוֹן. שֶׁבָּעִיר שֶׁהוּא לָן שָׁם, קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר, וַאֲפִלּוּ הוּא לָן בַּקָּצֶה הָאַחֵר שֶׁל הָעִיר, לְפִי שֶׁאָדָם רוֹצֶה לְפַנּוֹת כֵּלָיו בְּבַיִת רִאשׁוֹן שֶׁהוּא פּוֹגֵעַ כְּדֵי לָלוּן שָׁם. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ד

עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. שֶׁלֹּא הִגִּיעַ גָּרְנָן לַמַּעֲשֵׂר, כָּל פֵּרִי וּפֵרִי כְּפִי מַה שֶּׁמְּפֹרָשׁ לְעֵיל:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר לָאֱכֹל מֵהֶן עֲרָאי. עַד שֶׁיְּפָרִישׁ כָּל מַעֲשְׂרוֹתֵיהֶן, דִּתְרוּמָה טוֹבֶלֶת:

וַחֲכָמִים מַתִּירִים. דְּסָבְרֵי אֵין תְּרוּמָה טוֹבֶלֶת אֶלָּא אִם כֵּן תָּרַם מִתּוֹךְ הַכֹּל כֻּלָּהּ:

כַּלְכָּלַת תְּאֵנִים שֶׁתְּרָמָהּ. עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ גָּרְנָן לַמַּעֲשְׂרוֹת:

רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. אֲפִלּוּ תָּרַם מִתּוֹךְ הַכֹּל כֻּלָּהּ:

וַחֲכָמִים אוֹסְרִים. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים, דִּתְרוּמָה קוֹבַעַת לַמַּעֲשֵׂר כְּשֶׁתָּרַם מִתּוֹךְ הַכֹּל כֻּלָּהּ, וּלְאַחַר שֶׁתָּרַם אָסוּר לָאֱכֹל עֲרַאי מֵאוֹתָהּ כַּלְכָּלָה עַד שֶׁיְּפָרִישׁ כָּל הַמַּעַשְׂרוֹת:

משנה ה

עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר. דְּמִקָּח טוֹבֵל:

וְאִם צֵרַף. שֶׁלָּקַח בַּעַל הַגִּנָּה שְׁתַּיִם כְּאַחַת וְנָתַן לוֹ, חַיָּב. אֲבָל בִּזְמַן שֶׁהַקּוֹנֶה לִקֵּט וְאָכַל, מוֹדֶה רַבִּי מֵאִיר דְּאוֹכֵל אַחַת אַחַת:

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת בָּרְדִּין וְכוּ'. וְהָתָם בַּעַל הַגִּנָּה הָיָה מְלַקֵּט, שֶׁלֹּא הָיוּ מַנִּיחִים לְכָנֵס שָׁם אָדָם מִפְּנֵי הַוָּרְדִים, וְאַף עַל פִּי כֵן לֹא הֻפְרַשׁ מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂר מֵעוֹלָם. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ו

שֶׁאָבַר. שֶׁאֶבְרֹר וְאֶבְחַר:

בּוֹרֵר וְאוֹכֵל. תּוֹלֵשׁ אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל, אֲבָל אִם תָּלַשׁ וְצֵרַף שְׁתַּיִם חַיָּב:

מְנַרְגֵּר. מְלַקֵּט גַּרְגֵּר גַּרְגֵּר וְאוֹכֵל:

פּוֹרֵט. בְּעוֹד הָרִמּוֹן בִּמְחֻבָּר פּוֹרֵט מִמֶּנּוּ גַּרְגֵּר גַּרְגֵּר וְאוֹכֵל:

וּבַאֲבַטִּיחַ סוֹפֶת וְאוֹכֵל. גְּרִסִינַן, כְּלוֹמַר חוֹתֵךְ חֲתִיכוֹת דַּקּוֹת וְאוֹכֵל:

משנה ז

לִקְצוֹת בִּתְאֵנִים. לַעֲשׂוֹת קְצִיעוֹת. יֵשׁ מְפָרְשִׁים לְשָׁטְחָן לְיַבֵּשׁ, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים לְחָתְכָן בְּמִקְצוֹעוֹת שֶׁרְגִילִים לַחְתּוֹךְ בָּהֶם הַתְּאֵנִים:

וְאָמַר לוֹ עַל מְנָת שֶׁאוֹכַל תְּאֵנִים. וְלֹא הָיָה צָרִיךְ לְתָנַאי זֶה, דִּבְלָאו הָכִי אוֹכֵל בְּדִין תּוֹרָה דִּכְתִיב (דברים כג) כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים וְגוֹ', וּבְפוֹעֵל הַכָּתוּב מְדַבֵּר, הִלְכָךְ לֹא הָוֵי כְּמִקָּח וְאֵינוֹ קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר:

עַל מְנָת שֶׁאוֹכַל אֲנִי וּבְנִי. אֶכִילַת בְּנוֹ הֲוֵי מִקָּח וְקוֹבֵעַ:
וּלְאַחַר הַקְּצִיעָה. שֶׁגָּמַר כְּבָר פְּעֻלָּתוֹ, אֵינוֹ אוֹכֵל בְּדִין תּוֹרָה, וּבָא לֶאֱכֹל מִכֹּחַ הַתְּנַאי, וַהֲוֵי כְּמִקָּח:
הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פָּטוּר. וּבְפֶרֶק הַשּׁוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֲלִים [בָּבָא מְצִיעָא דַּף פז] מְפֹרָשׁ אֵלּוּ אוֹכְלִים מִן הַתּוֹרָה, הָעוֹשֶׂה בִּמְחֻבָּר לַקַּרְקַע בִּשְׁעַת גְּמַר מְלָאכָה, וּבְתָלוּשׁ עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ:

משנה ח

בִּלְבָסִים. מִין מִמִּינֵי הַתְּאֵנִים הָרָעִים:
בִּבְנוֹת שָׁבַע. מִין שֶׁל תְּאֵנִים לְבָנִים וְטוֹבִים:
לֹא יֹאכַל בִּבְנוֹת שָׁבַע. דִּכְתִיב (דברים כג) כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים, וְכִי לֹא יָדְעִנוּ שֶׁאֵין בַּכֶּרֶם אֶלָּא עֲנָבִים, מִכָּאן שֶׁאִם הָיָה עוֹשֶׂה בִּתְאֵנִים לֹא יֹאכַל בַּעֲנָבִים:
אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ. פּוֹעֵל רַשַּׁאי לְהָיוֹת מוֹנֵעַ אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בְּשָׁעָה שֶׁעוֹשֶׂה בָּרָעוֹת עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַיָּפוֹת, וְאוֹכֵל מִן הַיָּפוֹת מַה שֶּׁהָיָה לוֹ לֶאֱכֹל בָּרָעוֹת:
זֶה לֶאֱכֹל וְזֶה לֶאֱכֹל. אֱכֹל אַתָּה בַּתְּאֵנִים שֶׁלִּי וַאֲנִי אוֹכַל בְּשֶׁלְּךָ:
זֶה לִקְצוֹת וְזֶה לִקְצוֹת. אֱכֹל אַתָּה בַּקְּצִיעוֹת שֶׁלִּי הַשְׁטוּחוֹת לְיַבֵּשׁ אוֹ הַחֲתוּכוֹת בַּמִּקְצוֹעוֹת וַאֲנִי אוֹכַל בַּקְּצִיעוֹת שֶׁלְּךָ:
זֶה לֶאֱכֹל וְזֶה לִקְצוֹת. אֱכֹל אַתָּה בַּתְּאֵנִים הַלַּחִים שֶׁלִּי וַאֲנִי אוֹכַל בַּקְּצִיעוֹת שֶׁלְּךָ, בְּכָל אֵלּוּ הֲוֵי מִקָּח וְקוֹבֵעַ לַמַּעֲשְׂרוֹת:
הַמַּחֲלִיף לֶאֱכֹל חַיָּב, לִקְצוֹת פָּטוּר. דְּאֵין מִקָּח קוֹבֵעַ בְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, הִלְכָךְ קְצִיעוֹת הַלָּלוּ שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן אֵין הַמִּקָּח קוֹבֵעַ בָּהֶן. וְהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

פרק ג

משנה א

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים. דֶּרֶךְ חֲצֵרוֹ, לְהוֹלִיכָם לְמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂים הַקְּצִיעוֹת:
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. דְּחָצֵר אֵינָהּ קוֹבַעַת בְּדָבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, אֲבָל הוּא אָסוּר לֶאֱכֹל אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁעוֹשִׂים הַקְּצִיעוֹת, מִשּׁוּם דְּבִמְקוֹמוֹ נִכַּר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתּוֹ, וְשֶׁלֹּא בְּמְקוֹמוֹ אֵינוֹ נִכָּר. וּבָנָיו מֻתָּרִין אֲפִלּוּ בְּמָקוֹם שֶׁאֵין עוֹשִׂין בּוֹ הַקְּצִיעוֹת, שֶׁאֵין תָּלוּי בָּהֶם לְמָלֵךְ, וְכֵיוָן שֶׁדַּעַת אֲבִיהֶן לַעֲשׂוֹת מֵהֶן קְצִיעוֹת מֻתָּרִין, אֲבָל הוּא שֶׁבְּיָדוֹ לְמָלֵךְ אֵינוֹ מֻתָּר אֶלָּא בַּמָּקוֹם שֶׁעוֹשִׂים הַקְּצִיעוֹת:

אֲבָל אִם יֶשׁ לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת. שֶׁקְּצַץ לָהֶן, דְּאֵינָן אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה, כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ גְּמַר מְלָאכָה דְּלֹא שְׁכָרָן אֶלָּא לְהַעֲבִירָן עַד מָקוֹם שֶׁעוֹשִׂים הַקְּצִיעוֹת:

הֲרֵי אֵלּוּ לֹא יֹאכְלוּ. דַּהֲוֵי מִקָּח, וּלְגַבֵּי לוֹקֵחַ חֲשִׁיבִי כְּנִגְמָרָה מְלַאכְתָּן, שֶׁהַלּוֹקֵחַ עֵינָיו בְּמִקְחוֹ:

משנה ב

הַמּוֹצִיא פּוֹעֲלָיו לַשָּׂדֶה. לִמְלָאכָה אַחֶרֶת וְלֹא לְלִקּט פֵּרוֹת, דְּהַשְׁתָּא אֵין אוֹכְלִין מִן הַתּוֹרָה:

אוֹכְלִין וּפְטוּרִין. אִם נָתַן לָהֶם, דְּמַתְּנָה אֵינָהּ כְּמֻכָּר:

וְאִם יֶשׁ לָהֶן עָלָיו מְזוֹנוֹת. שֶׁקְּצַץ לָהֶן:

אוֹכְלִין אַחַת אַחַת וְכוּ'. דְּלֹא הֲוֵי קְבַע:

וְלֹא מִן הַמֻּקְצֶה. כְּרִי שֶׁל תְּאֵנִים:

משנה ג

לַעֲשׂוֹת בְּזֵיתִים. לַעֲדֹר וּלְקַשְׁקֵשׁ תַּחַת הַזֵּיתִים, וְלֹא לְלַקֵּט, דְּהַשְׁתָּא אֵינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה:

וְאִם צֵרַף. שְׁנַיִם בְּיַחַד חַיָּב דַּהֲוֵי קְבַע:

לְנַפֵּשׁ בִּבְצָלִים. לְתוֹלֵשׁ הָעֲשָׂבִים הָרָעִים הַגְּדֵלִים בְּתוֹךְ הַבְּצָלִים:

מְקָרְסֵם. מְחַתֵּךְ, וְדוֹמֶה לוֹ יְכַרְסְמֶנָּה חֲזִיר מִיָּעַר (תהלים פ):

משנה ד

וַאֲפִלּוּ בְּצַד שְׂדֵה קְצִיעוֹת. דְּמוֹכְחָא מִלְּתָא דְּמֵהַהִוא שָׂדֶה נָפוּל, אֲפִלּוּ הָכִי מֻתָּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל, דְּמִסְתָּמָא נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים מֵהֶן:

וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂר. כְּדִין הֶפְקֵר:

וּבְזֵיתִים וּבְחָרוּבִים חַיָּבִין. לְפִי שֶׁאֵין הַבְּעָלִים מִתְיָאֲשִׁים מֵהֶן, שֶׁמַּרְאִיתוֹ מוֹכִיחַ עָלָיו שֶׁמֵּאֵילָן זֶה נָפַל. אֲבָל תְּאֵנָה עִם נְפִילָתָהּ נִמְאֶסֶת וְלֹא יָדוּעַ מֵאֵיזֶה אִילָן הִיא:

אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם. אִם רוֹב אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר דָּרְסוּ כְּבָר הַגְּרוֹגָרוֹת שֶׁלָּהֶן בִּשְׂדוֹתֵיהֶן, אִית לָן לְמֵימַר זוֹ מִן הַדְּרוּסוֹת הֵן וּכְבָר נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן, וְחַיָּב לְעַשֵּׂר:

פְּלָחֵי דְּבֵלָה. אַחַר שֶׁנִּדְרְסוּ בָּעִגּוּל מְחַלְּקִים הָעִגּוּל לְכַמָּה פְּלָחִין, וְיֵשׁ בְּפֶלַח הַרְבֵּה דְּבֵלוֹת דְּבוּקוֹת זוֹ בָזוֹ:

עַד שֶׁלֹּא כְּנָסָן לְרֹאשׁ הַגֹּג. לַעֲשׂוֹת מֵהֶן עֲרֵמָה, שֶׁהוּא גָּרְנָן שֶׁל חָרוּבִין לַמַּעֲשֵׂר כְּדִתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא:

מוֹרִיד מֵהֶן לִבְהֵמָה. אֲבָל הוּא לֹא יֹאכַל, שֶׁאֵין אוֹכְלִים עַל הַמֻּקְצֶה אֶלָּא בְּמָקוֹמָן, כְּלוֹמַר הַפֵּרוֹת שֶׁשּׁוֹטְחִין אוֹתָם לְיַבֵּשׁ שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן אֵין אוֹכְלִים מֵהֶן אֶלָּא בְּמָקוֹמָן, דְּשֶׁלֹּא בְּמָקוֹמָן אֵינוֹ נִכָּר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. וּמֵיהוּ כְּשֶׁמַּאֲכִיל מֵהֶן לַבְּהֵמָה אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא

בְּמָקוֹמָן, מִתּוֹךְ שֶׁאֵין הֶחָרוּבִין מַאֲכַל בְּהֵמָה, מֵידַע יְדִיעַ דְּלֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְלֹא יְבָשׁוּ כָּל צָרְכָּן:

מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת הַמּוֹתָר. לַמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹטְחָן שָׁם לְיַבֵּשׁ, וְכָל הֵיכָא דְּמוֹתָרוֹ חוֹזֵר לֹא טָבֵיל:

משנה ה

אֵיזוֹ הִיא חָצֵר שֶׁחַיֶּבֶת בַּמַּעֲשֵׂר. שֶׁקּוֹבַעַת לַמַּעֲשֵׂר כְּמוֹ בַיִת:

חָצֵר צוֹרִית. שֶׁכֵּן בְּצוֹר הָיוּ מוֹשִׁיבִין שׁוֹמֵר בְּפֶתַח הֶחָצֵר:

כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתֵחַ וְאֶחָד נוֹעֵל. כְּגוֹן שֶׁיֵּשׁ בֶּחָצֵר שְׁנֵי בָתִּים לִשְׁנֵי בְנֵי אָדָם, וּכְשֶׁאֶחָד מֵהֶן פּוֹתֵחַ פֶּתַח הֶחָצֵר בָּא הַשֵּׁנִי וְנוֹעֵל, וּכְשֶׁאֶחָד נוֹעֵל הַשֵּׁנִי מוֹחֶה בְיָדוֹ וּפוֹתֵחַ, נִמְצֵאת חָצֵר שֶׁאֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת:

וְאֵין אוֹמְרִים לוֹ מָה אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְּטוּרָה. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ בוֹשׁ לֶאֱכֹל בְּתוֹכָהּ:

וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָה. כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ לַפְּנִימִית דְּרִיסַת הָרֶגֶל עָלֶיהָ אֵינָהּ מִשְׁתַּמֶּרֶת. וְקַיְמָא לַן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי כֻלָּן לְהַחְמִיר:

משנה ו

אַף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל חָצֵר הַחַיָּבֶת. וְהֶעֱלָה הַפֵּרוֹת לַגַּג דֶּרֶךְ חָצֵר, אַף עַל פִּי כֵן לֹא טָבְלֵי, הוֹאִיל וּבְשָׁעָה שֶׁהִכְנִיסָן לֶחָצֵר הָיָה בְּדַעְתּוֹ לְהַעֲלוֹתָן וּלְאָכְלָן בַּגַּג. וְהַנֵּי מִילֵי כְּשֶׁיֵּשׁ בַּגַּג אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, אֲבָל אִם אֵין בַּגַּג אַרְבַּע אַמּוֹת עַל אַרְבַּע אַמּוֹת, בָּטֵל לְגַבֵּי חָצֵר:

בֵּית שַׁעַר. אֵצֶל פֶּתַח הֶחָצֵר:

אַכְסַדְרָה. מֻקֶּפֶת מִשָּׁלֹשׁ מְחִצּוֹת וּמְקוּרָה לְמַעְלָה:

מִרְפֶּסֶת. מָקוֹם לִפְנֵי הָעֲלִיּוֹת, וְיוֹצְאִים מִן הָעֲלִיּוֹת לַמִּרְפֶּסֶת, וּמִן הַמִּרְפֶּסֶת יוֹרְדִים בְּסֻלָּם לֶחָצֵר:

משנה ז

הַצְּרִיפִים. אֵין לָהֶם גַּג, אֶלָּא הַקּוֹרוֹת לְמַעְלָה נוֹגְעוֹת זוֹ בָזוֹ וְהוֹלְכִים וּמִתְרַחֲבִים לְמַטָּה:

וְהַבָּרָנִים. כְּמִין שׁוֹבָכִים, עֲשׂוּיִין בַּשָּׂדוֹת לֶאֱצֹר בָּהֶן פֵּרוֹת:

וְהָאֶלְקָטְיוֹת. סֻכּוֹת שֶׁעוֹשִׂים בִּימוֹת הַחַמָּה לְצֵל. תַּרְגּוּם קַיִץ קַיְטָא:

סֻכַּת גִּנּוֹסָר. יַם כִּנֶּרֶת מְתַרְגְּמִינַן גִּנּוֹסָר, וְהוּא מָקוֹם בְּאֶרֶץ הַגָּלִיל שֶׁפֵּרוֹתָיו מְרֻבִּים וְטוֹבִים, וְיוֹשְׁבִיו עוֹשִׂים סֻכּוֹת וְדָרִים שָׁם כָּל זְמַן הַפֵּרוֹת:

אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ שָׁם רַחַיִם וְתַרְנְגוֹלִים. לֹא הֲוֵי קֶבַע:

סַכַּת הַיּוֹצְרִים. רְגִילִים לַעֲשׂוֹת שְׁתֵּי סֻכּוֹת זוֹ לִפְנִים מִזּוֹ, בַּפְּנִימִית מַצְנִיעַ קְדֵרוֹתָיו וְדָר שָׁם, וּבַחִיצוֹנָה עוֹשֶׂה מְלַאכְתּוֹ וּמוֹכֵר קְדֵרוֹתָיו:

כָּל שֶׁאֵינָהּ דִּירַת הַחַמָּה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים. וְסֻכָּה פְּנִימִית אֵין הַיּוֹצֵר דָּר בָּהּ בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים, הִלְכָּךְ פְּטוּרָה, וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב. רַבִּי יְהוּדָה לְטַעֲמֵיהּ, דְּסָבַר סֻכָּה דִּירַת קֶבַע בָּעֵינַן וְחַיֶּבֶת בִּמְזוּזָה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ח

תְּאֵנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בָּחָצֵר. אִילָן שֶׁל תְּאֵנָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בֶּחָצֵר, וְחָצֵר קוֹבַעַת לַמַּעֲשֵׂר:

וְאֵם צָרַךְ. שְׁתַּיִם, חַיָּב:

רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ. אֲפִלּוּ שָׁלֹשׁ כְּהַאי גַּוְנָא לֹא הֲוֵי צֵרוּף וְשָׁרֵי. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

עָלָה לְרֹאשָׁהּ. לְרֹאשׁ הַתְּאֵנָה:

מְמַלֵּא חֵיקוֹ וְאוֹכֵל. שָׁם. וּבְלְבָד שֶׁלֹּא יוֹרִיד לֶחָצֵר:

משנה ט

נוֹטֵל אֶת הָאֶשְׁכּוֹל. אוֹכֵל כְּדַרְכּוֹ וְאֵין צָרִיךְ לְגָרְגֵּר, וְכֵן בְּרִמּוֹן אֵין צָרִיךְ לִפְרֹט, וְכֵן בַּאֲבַטִּיחַ אֵין צָרִיךְ לִסְפּוֹת, דְּהַיְנוּ לַחְתֹּךְ חֲתִיכוֹת דַּקּוֹת:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר וְכוּ'. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

כֻּסְבָּר. כָּךְ שְׁמָהּ בַּעֲרָבִי, וְהוּא זֶרַע גַּד, וּבְלַעַ"ז קוליינדר"ו:

מְקַרְסֵם. מְחַתֵּךְ:

סַאָה. בַּעֲרָבִי פודנ"ג, וּבְלַעַ"ז פולייי"ו:

אֲזוֹב. בַּעֲרָבִי זעת"ר:

וְהַקּוֹרְנִית. בַּעֲרָבִי חש"א, וּבְלַעַ"ז שדריא"ה:

אִם הָיוּ נִשְׁמָרִים חַיָּבִין. דְּאֵין חַיָּב בַּמַּעֲשֵׂר אֶלָּא אֹכֶל וְנִשְׁמָר:

משנה י

אוֹכֶל כְּדַרְכּוֹ. מִן הַנּוֹף הָעוֹמֵד בַּגִּנָּה:

אוֹכֵל אַחַת אַחַת. מִן הַנּוֹף הַנּוֹטֶה לֶחָצֵר:

וְאֵם צָרַךְ. שְׁנַיִם חַיָּב:

הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָעִקָּר. דְּשַׁדִּינַן נוֹפוֹ בָּתַר עִקָּרוֹ, שֶׁהוּא מְקוֹם יְנִיקַת הָאִילָן:

וּבְבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָעִקָּר. אַף הַנּוֹף הַנּוֹטֶה חוּץ לַחוֹמָה, אִם לֹא גָּאֲלוּ בְּתוֹךְ הַשָּׁנָה, נֶחְלַט לְצָמִיתוּת כְּאִלּוּ הָיָה בְּתוֹךְ הַחוֹמָה, הוֹאִיל וְעִקַּר הָאִילָן בְּתוֹךְ הַחוֹמָה הוּא:

וּבְעֵרֵי מִקְלָט הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַנּוֹף. אַף אַחַר הַנּוֹף קָאָמַר, שֶׁאִם עִקָּרוֹ בִּפְנִים בְּתוֹךְ תְּחוּם עָרֵי מִקְלָט וְנוֹפוֹ נוֹטֶה חוּץ לַתְּחוּם, כִּי הֵיכִי דִּבְעִקָּרוֹ לֹא מָצֵי גּוֹאֵל הַדָּם קָטֵיל לֵיהּ לָרוֹצֵחַ, בְּנוֹפוֹ נַמִּי לֹא מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ, דְּשָׁדִינַן נוֹפוֹ בָּתַר עִקָּרוֹ. וְאִי עִקָּרוֹ בַּחוּץ וְנוֹפוֹ בִּפְנִים, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ לֹא מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ, בְּעִקָּרוֹ נַמִּי לֹא מָצֵי קָטֵיל לֵיהּ, דְּשָׁדֵי עִקָּרוֹ בָּתַר נוֹפוֹ לְחֶמְרָא. וְכֵן בִּירוּשְׁלַיִם הוֹלֵךְ אַחַר הַנּוֹף לְעִנְיַן מַעֲשֵׂר שֵׁנִי, הַיְנוּ נַמִּי לְחֶמְרָא, דְּעִקָּרוֹ בַּחוּץ וְנוֹפוֹ לִפְנִים, כִּי הֵיכִי דִּבְנוֹפוֹ לֹא מָצֵי פָּרֵיק, דְּאֵין מַעֲשֵׂר טָהוֹר נִפְדֶּה בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם, בְּעִקָּרוֹ נַמִּי לֹא מָצֵי פָּרֵיק לֵיהּ. וְאִי עִקָּרוֹ בִּפְנִים וְנוֹפוֹ לַחוּץ, כִּי הֵיכִי דִּבְמָקוֹם נוֹפוֹ לֹא מָצֵי אָכֵיל לֵיהּ בְּלֹא פְּדָיָה, שֶׁהֲרֵי הוּא חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, הָכִי נַמִּי בְּמָקוֹם עִקָּרוֹ אַף עַל פִּי שֶׁהוּא בִּפְנִים לֹא מָצֵי אָכֵיל לֵיהּ בְּלֹא פְּדָיָה:

פרק ד

משנה א

הַכּוֹבֵשׁ. יְרָקוֹת אוֹ זֵיתִים בְּחֹמֶץ אוֹ בְּיַיִן, וְכֵן הַשּׁוֹלֵק אוֹ הַמּוֹלֵחַ, אַף בַּשָּׁדֶה חַיָּב. שֶׁהָאוּר וְהַמֶּלַח וְהַמִּקְח וְהַתְּרוּמָה וְהַשַּׁבָּת וְהֶחָצֵר הַמִּשְׁתַּמֶּרֶת, כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר:

הַמְכַמֵּן בָּאֲדָמָה. הַמַּטְמִין פֵּרוֹת תַּחַת הַקַּרְקַע כְּדֶרֶךְ שֶׁרְגִילִין לְהַטְמִין פֵּרוֹת שֶׁאֵין מְבֻשָּׁלִים כָּל צָרְכָּן כְּדֵי שֶׁיִּתְבַּשְּׁלוּ:

וְהַמְטַבֵּל. פֵּרוֹת בְּמֶלַח אוֹ בְּצִיר אוֹ בְּחֹמֶץ וְאוֹכֵל, פָּטוּר, וְאֵינוֹ קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר כְּמוֹ הַכּוֹבֵשׁ אוֹ הַמּוֹלֵחַ, אֶלָּא אוֹכֵל מֵהֶן אֲכִילַת עֲרַאי וּפָטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר:

הַפּוֹצֵעַ זֵיתִים. מְמַעֵךְ וְכוֹתֵשׁ אוֹתָם כְּדֵי שֶׁיֵּצֵא הַשָּׁרָף, דְּהַיְנוּ הַמְּרִירוּת שֶׁלָּהֶן:

הַסּוֹחֵט זֵיתִים עַל בְּשָׂרוֹ. לְסוּף גּוּפוֹ:

לְתוֹךְ יָדוֹ חַיָּב. דְּמַה שֶּׁנִּתַּן לְתוֹךְ יָדוֹ נֶחְשָׁב כְּאִלּוּ נִתַּן לְתוֹךְ בּוֹר קָטָן, דְּהַיְנוּ הַחֲפִירָה שֶׁהַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן יוֹרְדִים בָּהּ:

הַמְקַבֵּל לְתַבְשִׁיל. הַשּׁוֹלֶה פִּסֹּלֶת שֶׁמַּעֲלֶה הַיַּיִן בְּעֵת רְתִיחָתוֹ נִקְרָא מְקַבֵּל, וְאִם אַחַר שֶׁנִּתַּן יַיִן בַּתַּבְשִׁיל הֵסִיר מֵעָלָיו הַחֲרָצָנִים וְהַזַּגִּים הַצָּפִין לְמַעְלָה, קִפּוּי עֲרַאי הוּא זֶה וְאֵינוֹ קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר כִּשְׁאָר מְקַבֵּל יַיִן בְּעַלְמָא. וּבְתַבְשִׁיל צוֹנֵן אֲיֵרִי, דְּאִי בְּתַבְשִׁיל רוֹתֵחַ הָא אָמְרִינַן שֶׁהָאוּר קוֹבֵעַת לַמַּעֲשֵׂר, וּבְלֹא הַקְּפָאָה הָיָה נִקְבַּע לַמַּעֲשֵׂר מֵחֲמַת הָאוּר:

לִקְדֵרָה. רֵיקָנִית, קֶדֶם שֶׁנִּתַּן לְתוֹכָהּ הַתַּבְשִׁיל נָתַן בְּתוֹכָהּ יַיִן וְהִקְפָּהוּ, הֲוָה לֵיהּ כִּמְקַבֵּל בְּבוֹר קָטָן וְחַיָּב:

משנה ב

תִּינוֹקוֹת שֶׁטָּמְנוּ תְּאֵנִים. בַּשָּׂדֶה, דְּאִי בַּבַּיִת, בְּלֹא שַׁבָּת בַּיִת קוֹבַעַת. וְנָקַט תִּינוֹקוֹת לְאַשְׁמוּעִינַן דְּיֵשׁ לָהֶם מַחֲשָׁבָה הַנִּכֶּרֶת מִתּוֹךְ מַעֲשֵׂיהֶם:

לֹא יֹאכְלוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. דְּכֵיוָן שֶׁקִּבְּעָתַן שַׁבָּת לַמַּעֲשֵׂר אֲסוּרִים לְעוֹלָם עַד שֶׁיִּתְעַשְּׂרוּ:

כַּלְכָּלַת שַׁבָּת. כִּלְכָּלָה מְלֵאָה פֵּרוֹת שֶׁיְּחֻדָּה לַשַּׁבָּת:

וּבֵית הִלֵּל מְחַיְּבִין. בְּמַעֲשֵׂר מִיָּד אֲפִלּוּ קֹדֶם הַשַּׁבָּת, דְּכֵיוָן שֶׁיְּחֻדָּה לַשַּׁבָּת הֶקְבֵּעָה מִיָּד:

לִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ. נִטְבַּל מִיָּד, וְלֹא יֹאכַל עֲרַאי עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר, וַאֲפִלּוּ לֹא שְׁלָחָהּ, לְפִי שֶׁכֵּיוָן שֶׁיְּחֻדָּה לְשָׁלְחָהּ הוּא מַקְפִּיד עָלֶיהָ כְּמוֹ בְּכַלְכַּלַת שַׁבָּת. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

משנה ג

הַמַּעֲטָן. מָקוֹם שֶׁצּוֹבְרִין שָׁם הַזֵּיתִים כְּדֵי שֶׁיִּתְרַכְּכוּ וְיִהְיוּ רְאוּיוֹת לְהוֹצִיא שַׁמְנָן:

טוֹבֵל אֶחָד אֶחָד בְּמֶלַח. שֶׁאֵין קוֹבֵעַ אֶלָּא בְּמֶלַח וְצֵרוּף שְׁתַּיִם, הִלְכָּךְ אִם מָלַח וְנָתַן לְפָנָיו חַיָּב:

מִן הַמַּעֲטָן הַטָּהוֹר חַיָּב. וּכְגוֹן שֶׁהָאָדָם הַנּוֹטְלָן טָמֵא, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהַחֲזִיר אֶת הַמּוֹתָר, שֶׁכְּבָר נִטְמְאוּ כָּל אוֹתָן שֶׁנָּטַל בְּיָדוֹ:

מִן הַטָּמֵא פָּטוּר. שֶׁכֵּיוָן שֶׁהַמַּעֲטָן כֻּלּוֹ טָמֵא [וְהָאָדָם] הַנּוֹטְלָן טָמֵא הֲרֵי הוּא מַחֲזִיר אֶת הַנּוֹתָר:

משנה ד

שׁוֹתִין עַל הַגַּת. וּכְגוֹן שֶׁהִכְנִיס שָׁם רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ, דְּלֵיכָּא לְמִגְזַר שֶׁמָּא יָבִיא הַכְּלֵי אֵלָיו וְיִשְׁתֶּה חוּץ לַגַּת, דְּחוּץ לַגַּת הֲוֵי קֶבַע וְאָסוּר לִשְׁתּוֹת:

בֵּין עַל הַחַמִּין. בֵּין שֶׁמָּזַג הַיַּיִן בְּחַמִּין, בֵּין שֶׁמָּזְגוּ בְּצוֹנֵן:

רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צָדוֹק מְחַיֵּב. דְּגָזַר שֶׁמָּא יוֹצִיא מִן הַיַּיִן חוּץ לַגַּת:

עַל הַחַמִּין חַיָּב. שֶׁהוּא קוֹבֵעַ, לְפִי שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִיר הַמּוֹתָר, שֶׁיְּקַלְקֵל הַיַּיִן שֶׁבַּגַּת, אֲבָל מָזַג בְּצוֹנֵן פָּטוּר, שֶׁיָּכוֹל לְהַחֲזִיר הַמּוֹתָר. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ה

הַמְקַלֵּף. מֵסִיר קְלִפָּתָן:

מְקַלֵּף אַחַת אַחַת. שְׁעוֹרָה אַחַת. וְדַוְקָא כְּשֶׁאֵינוֹ סָמוּךְ לַגֹּרֶן, אֲבָל אִם הָיָה סָמוּךְ לַגֹּרֶן אֲפִלּוּ קִלֵּף יוֹתֵר פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת הַמּוֹתָר:

הַמּוֹלֵל מְלִילוֹת. הַמְהַבְהֵב שִׁבֳּלִין בָּאוּר וּמְמַעֲכָן בְּיָדוֹ לְהָסִיר הַפִּסֹּלֶת:

מְנַפֶּה. לְהַפְרִיחַ הַמֹּץ:

מִיָּד לְיָד. מְנַעֲרָן מִיָּדוֹ אַחַת לְיָדוֹ הָאַחֶרֶת:

יַרְקָה פָּטוּר. שֶׁהַזֶּרַע עִקָּר, וְיַרְקָה לֹא חָשִׁיב אֶלָּא אִם כֵּן כִּוֵּן לְיָרֵק:

מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיָרָק. חַיָּב לְעַשֵּׂר, בֵּין אָכַל הַזֶּרַע, בֵּין אָכַל הֶעָלִין יָרָק כְּמוֹת שֶׁהֵן:
הַשָּׁבָת. כָּךְ שְׁמָהּ בַּעֲרָבִי, וּבְלַעַ"ז אניט"ו:
וְזֵירִים. זְמוֹרוֹת. וַאֲפִלּוּ זְרָעָהּ סְתָם מִתְעַשֶּׂרֶת זֶרַע וְיָרָק וְזֵירִים, לְפִי שֶׁהַשָּׁבָת עוֹשָׂה זְמוֹרוֹת אֲרֻכּוֹת. אֲבָל הַכֻּסְבָּר אֵינָהּ מִתְעַשֶּׂרֶת זֵירִים אֶלָּא אִם כֵּן זְרָעָהּ תְּחִלָּה לְזֵירִים:
אֵינוֹ מִתְעַשֵּׂר זֶרַע וְיָרָק. אִם זָרַע סְתָם וְלֹא פֵּרֵשׁ:
הַשָּׁחֲלִים. בַּעֲרָבִי חב אל שאר, וּבְלַעַ"ז קרישו"ן:
הַגַּרְגִּיר. כָּךְ שְׁמוֹ בַּעֲרָבִי, וּבְלַעַ"ז אירוג"א. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים:

משנה ו

הַתְּמָרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן. יֵשׁ מְפָרְשִׁים לוּלְבֵי תִלְתָּן, כְּעֵין שֶׁיֵּשׁ לַגְּפָנִים, וְהֵן נֶאֱכָלִים. וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים כְּשֶׁמַּתְחִיל הַגִּבְעוֹל לְצָמֹחַ נִרְאֶה בְּמָקוֹם צְמִיחָתוֹ כְּמִין גַּרְגִּיר עָב וְנִקְרָא תְּמָרָה, כִּדְאָמְרִינַן [סָכָה לג.] גַּבֵּי הֲדַס נִקְטָם רֹאשׁוֹ וְעָלְתָה בּוֹ תְּמָרָה. וּבְתִלְתָּן וְחַרְדָּל וּפוֹל הַלָּבָן חֲשׁוּבִין אֹכֶל:
הַצָּלָף. בְּלַעַ"ז קאפר"י:
תְּמָרוֹת. לוּלְבִין שֶׁבּוֹ, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים הַפֶּרַח:
אֲבִיּוֹנוֹת. הוּא עִקַּר הַפֶּרִי, וְקַפְרִיסִין הוּא שׁוֹמֵר הַפְּרִי:
רַבִּי עֲקִיבָא וְכוּ'. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא:

פרק ה

משנה א

הָעוֹקֵר שְׁתָלִים. נְטִיעוֹת אַחַר שֶׁצָּמְחוּ וְגָדְלוּ קְצָת עוֹקְרִין אוֹתָן וְשׁוֹתְלִין אוֹתָם בְּמָקוֹם אַחֵר, וְהֵם מִתְעַבִּים וּמִתְרַחֲבִים וּמִתְגַּדְּלִין שָׁם:
פָּטוּר. אֲפִלּוּ רָאוּ פְּנֵי הַבַּיִת, מִפְּנֵי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן:
לָקַח בְּמֻחֲבָּר לַקַּרְקַע. הַקּוֹנֶה פֵּרוֹת כְּשֶׁהֵן מְחֻבָּרִין פָּטוּר, שֶׁאֵין הַמָּקח קוֹבֵעַ לַמַּעֲשֵׂר אֶלָּא בְּקוֹנֶה בְּתָלוּשׁ, לֹא בְּמֻחֲבָּר:
לָקַט. שְׁתִילִין לִשְׁלֹחַ לַחֲבֵרוֹ פָּטוּר:
אִם יֵשׁ כַּיּוֹצֵא בָּהֶם נִמְכָּרִים בַּשּׁוּק. חֲשִׁיבֵי כְּאִלּוּ נִגְמְרָה מְלַאכְתָּן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

משנה ב

וְנוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ לְזֶרַע. [שֶׁיִּתְבַּשֵּׁל] בָּהֶם הַזֶּרַע בְּמָקוֹם נְטִיעָתָן:

מִפְּנֵי שֶׁהוּא גָּרְנָן. עֲקִירָתָן הוּא גָּרְנָן, שֶׁאֵין לָהֶם גֹּרֶן אַחֵר לְהִתְחַיֵּב בַּמַּעֲשֵׂר, דְּזֹרְעָן פָּטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר דִּכְתִיב (ויקרא כו) מִזְרַע הָאָרֶץ, וְלֹא כָּל זֶרַע, פָּרַט לְזֹרְעוֹנֵי גִנָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין, וְנִמְצָא שֶׁנִּגְמְרָה מְלַאכְתָּן וְאָסוּר לְנָטְעָן עַד שֶׁיְּעַשֵּׂר:

טָהֲרוּ מִלְּטַמֵּא. דִּכְזֹרוּעִין דָּמוּ, וְהַתּוֹרָה רִבְּתָה בְּטָהֳרַת זְרָעִים, דִּכְתִיב (שם יא) עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא. אֲבָל לְכָל שְׁאָר מִילֵי כִּתְלוּשִׁין דָּמוּ, וּבְחֶזְקָתָן הֵן לְמַעֲשֵׂר וּלְשִׁבִיעִית. וַאֲפִלּוּ לְטָהֳרַת טֻמְאָה, דְּוָקָא הִשְׁרִישׁוּ בָּעֲלִיָּה שֶׁיֵּשׁ תַּחְתֶּיהָן עָפָר הַמַּעֲזִיבָה, אֲבָל הִשְׁרִישׁוּ בַּקַּפָּה כִּתְלוּשִׁים דְּמֵי אַף לְעִנְיַן טֻמְאָה:

וְהֵן מְגֻלִּין. הֶעְלִין שֶׁלְּהֶן, כְּדֶרֶךְ גִּדֵּילְתָן, כִּנְטוּעִים בַּשָּׂדֶה דָּמוּ, וְהַתּוֹלֵשׁ מֵהֶן בְּשַׁבָּת חַיָּב, וְחַיָּבִין בַּשְּׁבִיעִית וּבַמַּעַשְׂרוֹת:

משנה ג

לֹא יִמְכֹּר אָדָם פֵּרוֹתָיו וְכוּ'. דְּקָעֲבַר מִשּׁוּם וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשׁוֹל (ויקרא יט):

וְאִם בִּכְּרוּ. אִם יֵשׁ בָּהֶן בַּכּוּרוֹת שֶׁהִגִּיעוּ לְעוֹנַת מַעַשְׂרוֹת וְהַשְּׁאָר לֹא הִגִּיעוּ, נוֹטְלָן וּמוֹכֵר אֶת הַשְּׁאָר:

משנה ד

תִּבְנוֹ. שִׁבֳּלִין שֶׁנִּדּוֹשׁוּ, וּפְעָמִים נִשְׁאָר בָּהֶן חִטִּין:

גַּפָּתוֹ. פְּסֹלֶת שֶׁל זֵיתִים:

זַגָּיו. פְּסֹלֶת שֶׁל עֲנָבִים:

לְהוֹצִיא מַהֶן מַשְׁקִין. אַגַּפְתּוֹ וְזַגָּיו קָאֵי:

עַל הַקַּטָּעִין. שִׁבּוֹלוֹת קְטוּעוֹת שֶׁלֹּא נִדּוֹשׁוּ:

וְעַל הַצְּדָדִין. צִדֵּי הַכְּרִי. וְכֵן הַתּוֹרֵם בַּבּוֹר, בְּלִבּוֹ עַל מַה שֶּׁבַּחַרְצַנִּים וְעַל מַה שֶּׁבַּזַּגִּין. וְהַתּוֹרֵם בְּבֵית הַבַּד, בְּלִבּוֹ עַל מַה שֶּׁבְּתוֹךְ הַגֶּפֶת:

משנה ה

הַלּוֹקֵחַ שָׂדֶה יָרָק. מִן הַנָּכְרִי:

בְּסוּרְיָא. הֵם אֲרָצוֹת שֶׁכָּבַשׁ דָּוִד, כְּגוֹן דַּמֶּשֶׂק וַאֲרַם נַהֲרַיִם וַאֲרַם צוֹבָה. וּבְמִקְצַת דְּבָרִים עֲשָׂאוּם כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּבְמִקְצָתָן לֹא:

אִם עַד שֶׁלֹּא בָא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת חַיָּב. הוֹאִיל וּבְשָׁעָה שֶׁבָּאִים לִידֵי חִיּוּב בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֵם. אֲבָל אִם הִגִּיעַ עֵת הַחִיּוּב בִּרְשׁוּת הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים פָּטוּר, דִּלְדָבָר זֶה עָשׂוּ סוּרְיָא כְּכִבּוּשׁ יָחִיד וְלָאו שְׁמֵיהּ כִּבּוּשׁ:

וְלוֹקֵט כְּדַרְכּוֹ. וּפָטוּר מִלְּעַשֵּׂר אַף מַה שֶּׁנּוֹסַף בִּרְשׁוּתוֹ. אֲבָל פּוֹעֲלִים לֹא יִשְׁכֹּר, דְּחַיְשִׁינַן דִּילְמָא אָתֵי לְמֵעֲבָד הָכִי אַף בְּשָׂדֶה שֶׁלָּקַח עַד שֶׁלֹּא בָא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת. וְרַבִּי יְהוּדָה לֹא גָזַר:

פָּטוּר. כֵּיוָן שֶׁאֵין לוֹ בְּגוּף הַקַּרְקַע כְּלוּם:

רַבִּי אוֹמֵר אַף לְפִי חֶשְׁבּוֹן. אַמִּילְתֵּיהּ דְּתַנָּא קַמָּא קָאֵי, וְהָכִי קָאָמַר כִּי הֵיכִי דְּמְחַיֵּב אִם לָקַח עַד שֶׁלֹּא בָא לְעוֹנַת הַמַּעַשְׂרוֹת לְעַשֵּׂר עַל הַכֹּל, הָכִי נַמִּי מְחַיֵּב אִם הִגִּיעַ לְעוֹנַת מַעַשְׂרוֹת לְעַשֵּׂר לְפִי חֶשְׁבּוֹן שֶׁנִּתּוֹסֵף בִּרְשׁוּתוֹ, כְּגוֹן אִם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ בְּיַד הַנָּכְרִי, חַיָּב לְעַשֵּׂר עַל שְׁנֵי שְׁלִישִׁים שֶׁנִּתּוֹסְפוּ בִּרְשׁוּתוֹ. וַהֲלָכָה כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל:

משנה ו

הַמְתַמֵּד. הַנּוֹתֵן מַיִם בַּחַרְצַנִּין וּבַזְּגִין אוֹ בַּשְּׁמָרִים נִקְרָא מְתַמֵּד. וְהָכָא מַיְרֵי בְּנוֹתֵן מַיִם בַּשְּׁמָרִים דַּוְקָא:

וּמָצָא כְּדֵי מִדָּתוֹ. לְאוּ דַּוְקָא כְּדֵי מִדָּתוֹ, דַּאֲפִלּוּ נָתַן שָׁלֹשׁ כַּדּוֹת שֶׁל מַיִם וּמָצָא שָׁלֹשׁ וְחֵצִי פָּטוּר, עַד שֶׁיִּתֵּן שָׁלֹשׁ וְיִמְצָא אַרְבַּע:

פָּטוּר. וְאַף עַל גַּב דְּשִׁמְרִים יְהֵבֵי בְּהוּ טַעַם, פָּטוּר, דְּטַעַם שְׁמָרִים שֶׁל טֶבֶל לֹא חָשִׁיב טַעַם גָּמוּר אֶלָּא קִיּוּהָא בְּעַלְמָא:

רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב. דְּסָבַר אִי אֶפְשָׁר שֶׁיֵּצְאוּ כָל הַמַּיִם לַחוּץ, אֶלָּא נִשְׁאָר חֲצִי כַּד שֶׁל מַיִם בְּתוֹךְ הַשְּׁמָרִים, וְנִמְצָא שֶׁאֵלּוּ הַשָּׁלֹשׁ כַּדּוֹת וְחֵצִי שֶׁיָּצְאוּ יֵשׁ בָּהֶן כַּד אֶחָד שֶׁל יַיִן וּשְׁנַיִם וַחֲצִי מַיִם, וְהָווֹ כְּיַיִן מָזוּג, שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ מְזִיגַת הַיַּיִן. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה:

מָצָא יוֹתֵר מִכְּדֵי מִדָּתוֹ. וְהוּא דְּרָמָא תְּלָתָא וְאַשְׁכַּח אַרְבָּעָה:

מוֹצִיא עָלָיו מִמָּקוֹם אַחֵר. אַף מִמָּקוֹם אַחֵר, כְּלוֹמַר לֹא מִיבַּעְיָא מִנִּיהּ וּבֵיהּ דְּשָׁרֵי, אֶלָּא אַף מִמָּקוֹם אַחֵר יָכוֹל לְעַשֵּׂר לְפִי חֶשְׁבּוֹן הַיֶּתֶר עַל מִדָּתוֹ:

משנה ז

שֶׁלָּנוּ. לִינַת לַיְלָה:

הָעֲרֻמָּה הַחַיָּבֶת. הַכְּרִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בַּמַּעֲשֵׂר, כְּהַהִיא דְּתְנַן בְּפֶרֶק קַמָּא וְאִם אֵינוֹ מְמֻרָח מִשֶּׁיַּעֲמִיד עֲרֻמָּה:

משנה ח

שׁוּם בַּעַל בֶּכִי. שׁוּם חָרִיף שֶׁהָאוֹכְלוֹ בּוֹכֶה וְעֵינָיו זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת. וְלִי נִרְאֶה שׁוּם הַגָּדֵל בְּהַר הַלְּבָנוֹן, שֶׁכֵּן בַּעֲרָבִי קוֹרִין לַלְּבָנוֹן בע"ל:

רִכְפָּא. שֵׁם מָקוֹם:

גְּרִיסִין הַקִּלְקִין. גְּרִיסִין שֶׁל פּוֹל הַבָּאִים מִן הַקִּלְקִי, שֵׁם מָקוֹם, וְהֵן מְרֻבָּעוֹת, כְּדִתְנַן בִּנְגָעִים (פ"ו מ"א) כִּגְרִיס הַקִּלְקִי הַמְרֻבָּע:

וַעֲדָשִׁים הַמִּצְרִיּוֹת. רֹאשָׁן אֶחָד חַד. וְהַמִּינִין הַלָּלוּ כֻּלָּם הֵם מִדְּבָרִיּוֹת, וְחֻזְקָתָן מִן הַהֶפְקֵר, לְפִי שֶׁאֵינָן נִזְרָעִים בַּגִּנָּה, לְפִיכָךְ פְּטוּרִים מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת:

אַף הַקּוּרְקָס. בַּעֲרֵבִי קלקא"ס, וְהוּא מִין מִמִּינֵי הַכְּרוּב:

הַקּוּטְנִים. מִמִּינֵי הָעֲדָשִׁים. וַהֲלָכָה כִּסְתָם מִשְׁנָה:

וְנִלְקָחִים מִכָּל אָדָם. אַף מִן הַחֲשׁוּדִים לִמְכֹּר פֵּרוֹת שְׁבִיעִית:

זֶרַע הַלּוּף הָעֶלְיוֹן. אֲנִי שָׁמַעְתִּי הַלּוּף הַשּׁוֹטֶה. אֲבָל זֶרַע הַלּוּף הַפִּקֵּחַ חַיָּב. וְרַמְבַּ"ם פֵּרֵשׁ שֶׁהַמִּשְׁנָה מְסוֹרֶסֶת, זֶרַע הָעֶלְיוֹן שֶׁל לוּף. וְלוּף הוּא מִמִּינֵי הַבְּצָלִים:

שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן תִּרּוּמָה. אַף עַל פִּי שֶׁאֶחָד מִכָּל אֵלּוּ זֶרְעוֹנֵי גִּנָּה שֶׁאֵינָם נֶאֱכָלִים הֵן תִּרּוּמָה, וּזְרָעָן, הֲרֵי הַגִּדּוּלִים נֶאֱכָלִין. וְלֹא אָמְרִינַן גִּדּוּלֵי תִּרּוּמָה תִּרּוּמָה אֶלָּא כְּשֶׁהַזֶּרַע הַזָּרוּעַ הוּא מְדֻבָּרִים הָרְאוּיִין לַאֲכִילָה:

שֶׁאֲבִיהֶן. הַזֶּרַע, שֶׁהוּא אָב לְמַה שֶּׁגָּדַל מִמֶּנּוּ: